

Dnr: Ju2021/03517

Remissvar

Svenska Tecknare

2021-12-13

Svenska Tecknare

Justitiedepartementet Enheten för
immaterialrätt och transporträtt (Ju/L3)

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Ju.L3@regeringskansliet.se

Remissvar på *Upphovsrätten på den digitala inre marknaden* (Ds 2021:30)

Svenska Tecknare är en intresseorganisation för professionella illustratörer, grafiska formgivare, animatörer, serietecknare och speldesigner. Svenska Tecknares syfte är att utveckla och stärka medlemmarnas ekonomiska och juridiska intressen samt att förbättra villkoren för yrkesverksamma utövare inom bild och form.

Digitaliseringen är både positiv och negativ för Svenska Tecknares medlemskår. Samtidigt som digitaliseringen har gjort det lättare att marknadsföra sig och nya uppdragsgivare tillkommit har möjligheten att få skäligt betalt för sitt arbete som upphovsperson försämrats. Enskilda utövare har svårt att hävda sin rätt mot stora, ofta internationella, aktörer. Vi ser allt oftare avtal där uphovspersoner pressas att överlåta alla rättigheter för en engångssumma och därigenom missar möjligheten att få betalt om verket blir framgångsrikt. Att uppdragsgivarna kräver mer för lägre arvode har blivit standard och detta hotar att utarma Sveriges rika visuella kultur. Digitaliseringen kommer att fortsätta och nya tjänster och plattformar kommer att tillkomma. Det är därför av största vikt att lagen införs på ett sådant sätt att den skyddar uphovspersonernas rättigheter så att Sverige kan fortsätta att vara ett land där kreativitet och skapande kan frodas och utvecklas. Det gynnar hela Sverige.

Svenska Tecknare har engagerat sig och representeras i de remissvar som skrivs av KLYS (Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd) och Copyswede, Bonus Copyright Access samt Bildupphovsrätt i Sverige. Nedan belyser Svenska Tecknare särskilt några förslag till ändringar/förtydliganden som vi anser vara viktiga för de yrkesgrupper vi representerar. Vad gäller promemorians övriga innehåll hänvisar Svenska Tecknare till ovan organisationers remissvar.

- 13 Nya regler om överlåtelse av upphovsrätt
- 13.1 Inledande överväganden om upphovsrättsliga avtal

I samband med införandet av nya obligationsrättsliga bestämmelser reflekteras i promemorian över begreppen upp- respektive överlåtelse (s. 183–184). Direktivets bestämmelser omfattar explicit såväl delvisa som fullständiga rättighetsöverlåtelser vilket mycket riktigt bör återspeglas i bestämmelserna. Vi avstyrker emellertid slutsatsen att i lagtexten genomgående använda sig av ”överlåtelse”. I stället bör terminologin i URL justeras så att den blir stringent

och tydlig. Begreppet upplåtelse förekommer redan idag i URL, rättskällor¹ och doktrin. Ett problem, när nu endast begreppet överlåtelse ska användas, är att avgränsningen mot respektive förhållandet till andra viktiga upphovsrättsliga begrepp som till exempel exklusivitet, ensamrätt, licens och upplåtelse blir otydlig. Exempelvis så riskerar den föreslagna lydelsen i 29 d § URL att kunna misstolkas som att endast fullständiga och exklusiva rättighetsöverlåtelser kan bli föremål för krav på hävning. Verkligheten ser ut som så att upphovsrätt ofta, enligt vår och många andras terminologi, upplåts, det vill säga att nyttjanderätten begränsas genom avtalsvillkor beträffande tid, upplaga, format, användningsområde etcetera. Förvaltning för vissa nyttjandeområden kan exempelvis upplåtas på en så kallad kollektiv förvaltningsorganisation med vissa begränsningar. Eller omvänt; en upplåtelse kan ske genom ett primäravtal mellan upphovsperson och beställare men med ett förbehåll om att kollektiv(a) förvaltningsorganisation(er) ges rätt att inkassera intäkter för upphovspersonens räkning på vissa nyttjandeområden. En språkligt och innehållsmässigt modern lagtext som dessutom ligger i linje med direktivets ordalydelse speglar bättre den upphovsrättsliga kontext våra yrkesgrupper befinner sig i. Transparens och minskade transaktionskostnader är några av syftena till direktivet och vi anser åtskillnaden mellan upp- och överlåtelse vara viktig för att uppnå syftena i fråga på bästa sätt.

13.4 Rätt till information

Undantag för verk/bidrag som inte är betydande bör inte införas i 29 a st. 3 § URL. Bestämmelsen är problematisk, eftersom det i många situationer är svårt att avgöra huruvida ett bidrag till ett verk, alternativt ett verk som ingår i ett annat verk, är att anse som betydande eller ej. Motsvarande bestämmelse i DSM-direktivet, artikel 19.4, är fakultativ och Svenska Tecknare avstyrker dess införande i svensk lag. Sannolikt kommer det att krävas praxis från EU-domstolen för att marknaden ska kunna bedöma vilka verk som i vilka sammanhang kan klassas som ”bidrag som inte är betydande”. Det finns därmed en överhängande risk att de producenter som genom bestämmelsen i fråga anser sig kunna undgå informationsplikten inte kommer att kunna utmanas av upphovspersonerna, som drabbas av den rättsligt oklara situationen då kostnaden för en process i detta fall kan vara mycket svår att uppskatta. Detta faktum kvarstår även om alternativ tvistelösning införs.

I egenskap av representant för det visuella området vill vi också erinra om att det är olyckligt att ett av exemplen som omnämns i promemorian är bokomslag. Risken är att texten blir normerande. En bild, design eller dylikt verk som används på ett bokomslag eller dylikt kan vara ett upphovsrättsligt verk i dess fulla bemärkelse. Många gånger väljer förlagen/producenterna ut verk till omslag med stor omsorg och med beaktande av upphovspersonens unika kvaliteter och kompetenser. Visst kan verken i fråga bytas ut men slutresultatet blir därmed inte detsamma. Det gäller här att hålla isär vad som är att betrakta som verk och vad som snarast är att betrakta som en produkt. Vi ser dessutom att det föreligger en stor diskrepans mellan ersättningsnivåer och exploatering vad gäller just bild, design och dylika verk som beställs för att användas i digitala sammanhang, såsom ljud- och e-böcker.

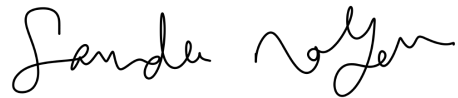
¹ Se t ex Avtalad upphovsrätt (SOU 2010:24).

Dnr: Ju2021/03517
Remissvar
Svenska Tecknare
2021-12-13

Stockholm, 13 december 2021

Josefine Engström, ordförande

Sandra Nølgren, verksamhetsledare